

The evolution stages and linguodidactic research of pragmatic competence within receptive and productive types of communication in teaching the English language

Marat ESHANOV¹

Uzbekistan State World Languages University

ARTICLE INFO

Article history:

Received April 2024
Received in revised form
15 May 2024
Accepted 25 May 2024
Available online
15 June 2024

Keywords:

foreign language,
model,
ability,
strategy,
pragmalinguistic
components,
task,
acquisition of
communication skills.

ABSTRACT

The text of the article succinctly and discusses the evolution and development of pragmatic competence within English language teaching, emphasizing its relationship with mother tongue learning and English as a second or foreign language (ESL/EFL) pragmatics. The article details how to integrate pragmatic learning into these contexts. An analysis of various models of communicative competencies is also carried out, which determine both successes and problems in developing, understanding, and implementing pragmatic competencies in ESL and EFL.

2181-1415/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol5-iss5/S-pp48-55>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ingliz tilini o'qitishda kommunikatsiyaning reseptiv va produktiv turlarida pragmatik kompetentsiyaning rivojlanish bosqichlari va lingvodidaktik tadqiqi

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

xorijiy til,
model,
qobiliyat,
strategiya,
pragmalingvistik
komponentlar,
vazifa,
muloqot ko'nikmalarini
o'zlashtirish.

Maqolada ingliz tilini o'qitish doirasida pragmatik kompetentsiyaning evolyutsiyasi va rivojlanish bosqichlari muhokama qilinadi, uning ona tilini o'rganish va ingliz tilini ikkinchi yoki chet tili (ESL/EFL) pragmatikasi sohasidagi yutuqlar bilan yaqin aloqasi aniqlanadi. Ushbu kontekstlarda pragmatik o'qitishning integratsiyasi ham batafsil ko'rsatilgan. Bundan tashqari, maqolada kommunikativ kompetentsiyalarning turli xil modellari atroflicha ko'rib

¹ PhD Student, Uzbekistan State World Languages University.

chiqilgan va tahlil qilingan. Ushbu tahlil orqali ESL va EFL sharoitida pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish, tushunish va amalga oshirishdagi muvaffaqiyat va muammolarni o'rganilgan.

Этапы эволюции и лингводидактические исследования прагматической компетенции в рамках рецептивного и продуктивного типов коммуникации при обучении английскому языку

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

иностранный язык, модель, навыки, стратегия, прагмалингвистические компоненты, обретение навыков общения.

Текст статьи кратко и четко обсуждает эволюцию и развитие прагматической компетенции в рамках преподавания английского языка, подчеркивая ее связь с изучением родного языка и прагматики английского как второго или иностранного языка (ESL/EFL). В статье подробно описывается, как интегрировать прагматическое обучение в эти контексты. Также проводится анализ различных моделей коммуникативных компетенций, определяющих как успехи, так и проблемы в развитии, понимании и реализации прагматических компетенций в сферах ESL и EFL.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida mustaqil, erkin va tanqidiy fikrlaydigan yoshlarni tarbiyalash masalasi eng dolzarb vazifalardan biridir. Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev "Ta'lim sifatini oshirish – Yangi O'zbekiston taraqqiyotining yakkayu yagona to'g'ri yo'lidir", – deya ta'kidlaydi. Shuningdek, bu maqsadlarga erishish uchun sohada boshlangan islohotlarni davom ettirish, ustoz va murabbiylar bilan ko'proq uchrashish, mavjud muammolarni birgalikda hal qilish, bu boradagi vazifalarni hayotga tatbiq etishga ko'maklashish zarurligini ko'p ta'kidlaydilar. Albatta, inson o'zligini, o'z tanasini, aql-zakovatini yanada rivojlantirishi, o'z ustida doimiy ishlashi muhimdir.

Dunyoda turli soha vakillari o'rtasida o'zaro muloqot qilishga kirisha oladigan chet tili mutaxassislarini, ayniqsa oliy bilim va murakkab muloqot ko'nikmalariga ega ingliz tili mutaxassisligi bo'yicha filologlarni va o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash bugungi kunda alohida ahamiyatga ega. Zamonaviy filolog va chet tili o'qituvchisini kasbiy tayyorlashning muvaffaqiyati jahonning ilg'or mamlakatlarida va O'zbekiston Respublikasida ham oliy kasbiy ta'limni rivojlantirishning mavjud tendensiyalarini hisobga olishga bog'liq bo'lib, uning uzluksizligi, modernizatsiyasi, insonparvarlashuvi, demokratlashuvi, integratsiyasi va intensivligini o'z ichiga oladi. Ushbu yondashuvlarni jamiyat taraqqiyotining zamonaviy tendensiyalariga muvofiq bo'lajak chet tili o'qituvchisini tayyorlashning nazariy va uslubiy asoslarini tadqiq qilish orqali hayotga tatbiq etish mumkin.

Oliy ta'lim muassasalarining Xorijiy til va adabiyoti (ingliz tili) yo'nalishi talabalarini kasbiy tayyorlashning tarkibiy qismlaridan biri pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish bo'lib, u o'z navbatida global va professional muloqot muammolarini hal

qilishning samarali vositasi hisoblanadi. Chet tili mutaxassisligi talabalarining pragmatik malakasi o'rganilayotgan xorijiy tilda asl matn va uning maqsadlariga muvofiq qabul qilish, tahlil qilish, tushunish va qabul qiluvchiga ma'lum ta'sir ko'rsatish qobiliyatini anglatadi.

Pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish bo'lajak professional filolog va kompetentli xorijiy til o'qituvchisini tayyorlashning butun dasturi davomida, uning o'quv, ilmiy va kasbiy-amaliy faoliyatining barcha turlarida izchil amalga oshiriladi. Filolog-ingliz tili o'qituvchi mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligi ixtisoslashgan bo'lib, tilshunoslik va lingvodidaktika sohasidagi ilmiy-tadqiqot va amaliy ishlarga yo'naltirilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish taniqli xorij tilshunoslari, metodistlari, MDH va yurtimiz olimlar asarlarida yoritilgan bo'lib, uni rivojlantirish milliy ta'limni modernizatsiya qilishning nazariy va uslubiy asosi bo'lgan kompetentsiya yondashuvi asosida amalga oshiriladi. Ushbu yondashuv filolog, shuningdek, xorijiy til o'qituvchisining pragmatik malakasini takomillashtirish uchun muhim bo'lgan asosiy kompetentsiyalarni shakllantirish va rivojlantirish uchun shart-sharoitlarni ta'minlaydi. Pragmatik kompetentsiyani takomillashtirish bilan bog'liq masalalarning yetarli darajada rivojlanmaganligi chet tilni o'qitish uchun bo'lajak xorijiy til mutaxassislarining umuman kasbiy kompetentsiyasini rivojlantirish jarayonini murakkablashtiradi. Shu munosabat bilan, pragmatik kompetentsiya tarkibini aniqlash va uni rivojlantirishga doir masalalar yoritilgan tadqiqot ishlarini tahlillashni va buning natijasida olingan ma'lumotlardan pedagogik tadqiqotimizda tadqiqotimiz vazifalariga mos ravishda foydalanishni va ulardan kerakli xulosalar olishni o'z oldimizga maqsad qilib qo'ydik.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tadqiqotimiz markazida kommunikatsiyaning asosiy reseptiv va produktiv turlarida kommunikativ kompetentsiyaning tarkibiy qismi sifatida pragmatik kompetentsiyaning komponentlari va yo'nalishlarining rivojlanish bosqichlarini quyidagicha ko'rib chiqamiz. Ma'lumki, til ta'limiga ixtisoslashgan oliy ta'lim muassasalarida xorijiy tillarni o'qitish nazariyasi va amaliyotida kommunikativ metod muhim o'rin tutadi, u kommunikativ malakani rivojlantirishga qaratilgan. Ilmiy va metodologik adabiyotlarda ushbu atamani va uning ta'sirini aniqlash bo'yicha turlicha nuqtai nazarlar mavjud. Ko'pchilik tadqiqotchilar muloqot qilish qobiliyati ko'p qirrali ekanligini tan olishsa-da, ular qaysi komponent eng muhim ekanligi borasida farq qilishadi. Ushbu munozara I.L. Bim, N.I. Gez, V.V. Safonova, N. Xomskiy, D. Xeymslar, L. Baxman, V. Ulrix, van Ek va Trim J.L.M. va boshqalarning fikrlarini yaqqol namoyon qiladi. Bir nechta asosiy mualliflarning, shu jumladan R.P. Milrud, L. Bim, V.V. Safonova va van Ek va Trim J.L.M. kommunikativ kompetentsiya tarkibini aniqlashga doir tadqiqot ishlari e'tiborga loyiqdir. Tadqiqotchilar kompetentsiya tushunchasini diskursiv, tematik, ijtimoiy, kompensatsiya va ta'lim elementlarini o'z ichiga olish uchun kengaytirdilar. Yevropa Kengashi hujjatlarida, ayniqsa 2001-yilgi "CEFR–Common European Framework of Reference for Languages" hujjatida, muloqot qilish qobiliyatining til, ijtimoiy-madaniy va amaliy jihatlari muhimligi ta'kidlangan. Muloqot qilish qobiliyatining pragmatik tarkibiy qismi muhimdir. Ba'zi olimlar "pragmatik" so'zi qabul qiluvchining javoblariga e'tibor qaratganligi sababli "kommunikativ" so'zi bilan bir xil bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydilar. Ushbu nuqtai nazar ushbu atamalarning bir-biri bilan birga bo'lishiga

salbiy ta'sir qilmaydi. M. Kroskiy buni ta'sirni kommunikatsion jarayonning funksiyasi sifatida aniqlash orqali qo'llab-quvvatlaydi, kommunikatorning g'oyalari va munosabatlarini o'zgartiradi. Y.S. Stepanov ham pragmatizmni muallif tomonidan kerakli natijalarga erishish uchun ishlatiladigan vositalar va usullar to'plami sifatida ko'radi. Pragmatik kompetentsiya, ma'lum fikrlarni shakllantirish uchun til vositasi sifatida, tilni fikrlash vositasi sifatida tushunishga yordam beradi. Tildan foydalanish og'zaki muloqotga daxldor bo'lgani va har bir kommunikativ harakat o'zaro aloqani o'z ichiga olganligi sababli, pragmatik kompetentsiya tilning asosiy kommunikativ funksiyasini aniqlaydi. Shunday qilib, pragmatik kompetentsiya kommunikativ kompetentsiya bilan bir qatorda mustaqil subyekt sifatida oqlanadi. U turli kommunikatsiyaviy vazifalarda, masalan, ma'lumot berish, rag'batlantirish, fikr bildirish, baholash va aloqalar o'rnatish, shuningdek suhbatdoshning xatti-harakatlariga samarali ta'sir ko'rsatishda muvaffaqiyat qozonishga yordam beradi.

Olimlar keltirgan pragmatik kompetentsiya ta'riflari, pragmatik kompetentsiya model yo'ki yo'nalishlarni quyidagi jadvalda keltirishni lozim deb topdik.

Pragmatik kompetentsiya komponentlari va yo'nalishlari

№	Tadqiqotchilar	Pragmatik kompetentsiya ta'rifi, pragmatik kompetentsiya modellari va yo'nalishlari
1.	R.P. Milrud	Kommunikatsion yo'naltirilgan o'qitishda pragmatik kompetentsiya muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlab, u ma'lum vaziyatlarda kommunikatsion tarkibni yetkazishga tayyorlikni o'z ichiga olishini va kommunikatsion strategiyalarni o'zlashtirishdan kelib chiqishini ta'kidlaydi.
2.	R.S.Doroxov	Pragmatik kompetentsiya madaniyatga doir faktlar ifodasi, so'zlash jarayonida so'zlovchi tomonidan tanlangan resipientga ta'sir
3.	J.Jalolov, G.Mahkamova	Pragmatik kompetentsiya madaniyatga doir faktlar ifodasi, so'zlash jarayonida so'zlovchi tomonidan tanlangan resipientga ta'sir sotsiologik va pragmatik kompetentsiyalar bir-biri bilan bog'liq bo'lgan boshqalarni (diskurs, sotsiokultural, strategik, ijtimoiy kompetentsiyalarni) qamrab oladi. Pragmatik kompetentsiya tushunilishi va ishlab chiqarilishi kerak bo'lgan nutq / nutqda illokutsion funksiyalari yoki ta'sirini, shuningdek, uning mosligini ta'sir qiladigan ijtimoiy-tarkib omillari, aloqa strategiyalarini bilish bilan bog'liq. Bu maqsadli til jamoasida mavjud bo'lgan xulq-atvor qoidalari kabi madaniy omillarni bilish, shuningdek, madaniyatlararo muloqotdagi farqlar va o'xshashliklarni o'z ichiga olgan madaniy o'zaro ongni o'z ichiga oladi.Ushbu kommunikativ malaka modeli to'rtta til qobiliyatining ahamiyatini ta'kidlaydi, chunki ular so'zlangan yoki yozma nutqni talqin qilish va ishlab chiqarishning namoyon bo'lishi sifatida ko'riladi (matn + vaziyat).
4.	Celce-Murcia va Olshtain	Pragmatika muloqot kechadigan kontekstni, shuningdek til foydalanuvchisining niyatlarini o'rganadi... Pragmatika shuningdek tildan foydalanuvchilarining niyat qilgan ma'nosini talqin etish uchun tinglovchilar va o'quvchilarni qanday so'zlangan va yozilgan narsalar haqida xulosalar chiqarishini tadqiq etadi.
5.	D.L.Chiesa U.Azizov S.Xan K.Nazmutdinova K.Tangirova	Pragmatik kompetentsiya – ma'noni (ijtimoiy) kontekstda talqin qilish va yetkazish qobiliyati. Ma'noda aytilgandan ko'ra ko'proq narsa bor. Dialog shakli, tuzilishi va ma'nolari/semantikasi jihatidan noto'g'ri bo'lishi mumkin, lekin bu pragmatik ma'no nuqtai nazaridan to'g'ri bo'la oladi. Suhbatdoshlar bir-birining ma'nolarini hatto grammatik jihatdan notog'ri gaplar bilan ham tushunib olishlari mumkin, muloqot shunda ham muvaffaqiyatlidir.

6.	Kasper va Rose	Ushbu olimlar pragmatik kompetentsiyaga ta'rif berishda ko'proq pragmatik bilim, pragmatik hodisa atamalarini qo'llagan. Pragmatik hodisalar nutqiy aktlar va funktsiyalari, implikatorlar, an'anaviy formulalar, registr va muloyimlik, leksik, so'zsiz va janrga bo'lib o'rganiladi.
7.	Purpura	Pragmatik bilimlarga pragmatika bilan bog'liq bo'lgan ma'lumotlar tuzilmalarining aqliy tasavvurlari kiradi. Pragmatik kompetentsiya yoki qobiliyat, biz uni sinonim sifatida ishlatadigan bo'lsak, oddiy ma'lumotlar tuzilmasidan tashqariga chiqib, ma'lumotlar tuzilmasini ma'lum bir tarzda ishlatish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Oxir oqibatda, pragmatik ijro pragmatik hodisalarni haqiqiy aloqa voqealariga qo'llashdir. Bajarish – bu kuzatilishi mumkin bo'lgan qobiliyat. Biroq, u to'g'ridan-to'g'ri qobiliyat ifodasi emas, chunki vaziyatning cheklovlari, vazifaning talablari yoki xotira kabi turli omillar bajarishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Chet tilidagi pragmatik kompetentsiyani rivojlantirish modeli va uslublari bir qator xorij va MDH olimlari, jumladan, J. Purpura, 2004; Y. Tello Rueda, 2006; N. Taguchi, 2009-yil; V.N. Vasilina, 2012; I.A. Ishutina, I.V. Salosina, 2015-yil; V. Laughlin, J. Wain, J. Schmidgall, 2015-yil kabi tilshunoslar va metodistlar tomonidan takomillashtirilgan.

Baxman va Palmerning kommunikativ til qobiliyatlari modeli pragmatik tadqiqotlarda eng ko'p ishlatiladigan va muhokama qilinadigan model bo'lib, deyarli 30 yildan ortiq vaqt davomida doimiy ravishda ishlab chiqilmoqda. Baxmanning versiyasi "Pragmatik kompetentsiya" atamasini birinchi marta kiritgan deb nomlansa-da, aslida Baxman va Palmerning kommunikativ kompetentsiya modeli birinchi bo'lib "Pragmatik kompetentsiya" atamasini lug'at, aloqa va tashkilotni o'z ichiga olgan toifa sifatida kiritdi – shu bilan avval paydo bo'lgan Evropa funksional diskursiga ergashdi. Pragmatik kompetentsiya bilan bir qatorda, ushbu original model grammatik kompetentsiya (morfologiya va sintaksis) va sotsiolingvistik kompetentsiyani (registr, tabiiylik, nolingvistik til) o'z ichiga olgan. 1982-yilda Baxman va Palmer Kanale va Sveyn tizimining kengroq kommunikatsion kontekstlarda ishlashini aks ettiruvchi ushbu asliy uchta komponentli modelni tekshirish bo'yicha tadqiqot o'tkazdi. Tasdiqlovchi omillar tahlili yordamida ular grammatik/pragmatik va sotsiolingvistik xususiyatlarning mavjudligi haqida dalillar topdilar. Ushbu natijalar nafaqat bir nechta tahliliy komponentlar bilan tilshunoslik malakasining ko'p o'lchamli tuzilishini tasdiqladi, balki doimiy ravishda rivojlanayotgan Communicative Language Ability modeliga kiritilgan lingvistika toifasining ikkilamchi tuzilishiga ham olib keldi.

Celce-Murcia olib borgan tadqiqotga ko'ra, aksion yoki harakat kompetentsiya, avvalo, muloqot qilish va tushunish qobiliyati sifatida ta'riflanadi. Til funksiyalaridan kontekstlashtirilgan foydalanishni bilish, kommunikatsion maqsadni ifodalaydigan so'z sxemalari registr, uslubini bilish asosida aksion niyatni til shakli bilan bog'lash, ya'ni illokatsion kuch (nutq aktlari va nutq uslublari) kabi masalalar tadqiqotchining tadqiqot yo'nalishlaridan sanalgan. Buni Lich va Baxman keltirgan pragmatik yoki illokatsion qobiliyatlarga o'xshatsa bo'ladi.

Celce-Murcianing fikricha, ijtimoiy-madaniy kompetentsiya tilning o'zgaruvchan ishlatilishi bilan bog'liq pragmatik omillarga muvofiq, umumiy ijtimoiy va madaniy muloqot kontekstida xabarlarini qanday to'g'ri ifodalash to'g'risidagi og'zaki bilimlarni tavsiflaydi. Celce-Murcia va boshqalar ijtimoiy-madaniy kompetentsiyaning to'rtta tarkibiy qismini o'z ichiga olgan: (a) ijtimoiy kontekstual omillar (masalan, hokimiyat munosabatlari, jinsi), (b) stilistik moslik (masalan, registr, muloyimlik strategiyasi),

(c) madaniy omillar (boshqa madaniyatlarni bilish, dialekt farqlari) va (d) og'zaki bo'lmagan omillar (masalan, tana tili, kommunikatsion xatti-harakatlar, proksemik, taktil, paralingvistik komponentlar, sukutdan foydalanish). Shunday qilib, ijtimoiy-madaniy kompetentsiya Baxmanning dastlabki sotsiolingvistik kompetentsiyasiga kiritilgan kichik komponentlar diapazonini kengaytiradi.

Celce-Murcia modelining turli (quyi) komponentlari muloqot darajasida o'zaro ta'sir o'tkazadi. Diskursiv kompetentsiya kommunikatsion kompetentsiyaning markaziy komponenti bo'lib, u ijtimoiy-madaniy kompetentsiyaning pastga harakatlanuvchi jarayoni va aktsional va til kompetentsiyasining yuqoriga harakatlanuvchi jarayoni bilan o'zaro bog'liqdir. Boshqacha qilib aytganda, nutq atrofdagi til, ijtimoiy-madaniy va amaliy bilimlar bilan shakllanadi.

Kanale va Sveyn (1980), Kanale (1983) va Savinyon (1983) singari, Celce-Murcia strategik kompetentsiyani barcha kompetentsiyalarni qo'llab-quvvatlashning asosiy tizimi sifatida ko'radi, u aloqalar buzilganda resurs sifatida mavjud.

Celce-Murcia, Uso-Xuan va Martines-Florning fikrlariga ko'ra, Uso-Xuan va Martines-Florning kommunikativ kompetentsiya modeli diskurs kompetentsiya markaziy yadrosini saqlab qoladi, shuningdek, pragmatik kompetentsiya va madaniyatlararo kompetentsiyani asosiy komponentlar sifatida o'z ichiga oladi. Taklif etilgan pragmatik kompetentsiya Baxman ta'riflariga o'xshash va Celce-Murcia va boshqalar tomonidan tavsiya qilingan harakat va ijtimoiy-madaniy kompetentsiya bilan eng yaqin bog'liqdir. Demak, pragmatik kompetentsiya nutqiy aktlar va funktsiyalari, shuningdek, xushmuomalalik va kontekst haqida ijtimoiy-pragmatik bilimlarni o'z ichiga oladi.

Tildan foydalanishning (ikkinchi, xorijiy til) ko'pincha madaniyatlararo xususiyatini namoyon qilishiga harakat qilib, Uso-Xuan va Martines-Flor madaniyatlararo kompetentsiyani madaniy xabardorlikni ta'kidlaydigan toifaga kiritadilar. Bu holda, u maqsadli til jamoasining ijtimoiy-madaniy bilimlarini, dialektlarni bilish va og'zaki bo'lmagan signallarni bilish, masalan, tana tili, bo'shliqdan foydalanish, tegish yoki sukut saqlashni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, madaniyatlararo kompetentsiya Lich tomonidan sotsiologiyaga kiritilgan bilim komponentlarini batafsilroq tasvirlaydi. Bundan tashqari, u o'quvchilarning ona tili va madaniy bilimlari o'rtasidagi bog'liqlikni ta'kidlaydi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozimki, pragmatik kompetentsiya va muloqot ijrosi nutq so'zlovchisining va til foydalanuvchisining niyatining fundamental tamoyillari, ratsionallik va hamkorlikning o'zaro taxminlari va kontekst xususiyatlarida namoyon bo'ladi. Xorijiy tildan foydalanishda ham ushbu asosiy prinsiplarga e'tibor qaratish zarur, shunda muloqot amaliy jihatdan samarali bo'ladi. Demak, pragmatik kompetentsiya tilning ma'noli ishlashini tushunish, ya'ni tildan foydalanishdagi ma'nolarning dinamik tuzilishini kuzatishga asoslanadi.

Kommunikativ kompetentsiya tarkibida rivojlanuvchi modellarning barchasini hisobga olsak, ular ko'pincha juda o'xshash yoki hatto bir xil komponentlarni ifodalovchi bo'ladi, garchi ular har xil atamalardan foydalansa ham. Keymsdan Baxman va Palmeregacha bo'lgan modellar pragmatik kompetentsiya va uning tarkibiy qismlarining batafsil tavsifini o'z ichiga oladi. Garchi ular ushbu tarkibiy qismlar o'zaro qanday bog'liqligini tasvirlamasa ham, ular umumiy bilim manbalari va xususan ikkita manba: grammatik (lingvistik) va kontekst (ijtimoiy me'yorlar) konvensiyalari o'rtasidagi o'zaro ta'sirchanlikni va o'zaro ta'sirni ta'kidlaydilar. Bundan tashqari, kontekst nafaqat uning muhimligini ta'kidlaydi, balki keyingi modellarda ham markaziy rol o'ynaydi. Kontekstning ahamiyati oshgani sayin, tilni o'rganish konteksti va har bir inson

tomonidan tildan foydalanish konteksti ham e'tiborga olinib, tildan foydalanishning ijtimoiy-madaniy jihatlari va madaniy-tarmoq jihatlari ham e'tiborga olinadi, ularning turli til jamoalarida ma'no ifodalashga ta'sirini ta'kidlab o'tiladi.

Shunday qilib, pragmatik kompetentsiya o'z ichiga muloqotda grammatik tuzilmalardan tashqariga chiqadigan ma'no yaratish uchun o'zaro ta'sir qiladigan turli xil bilim komponentlarini oladi. Bu esa o'z o'rnida turli kommunikatsiyaga oid sharoitlarda, ayniqsa, chet tilini, ingliz tilining muloqot ko'nikmalarini o'zlashtirishda, ya'ni og'zaki, yozma yoki gibrid muloqotda samarali nutqiy aktlarni amalga oshirish uchun lingvistik va lingvistik bo'lmagan kontekst ma'lumotlarini strategik ravishda ishlatishni anglatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Bachman, L. F., & Palmer, A. S. (2010). *Language testing in practice*. Oxford: Oxford University Press.
2. Bardovi-Harlig, K. (2000). Pragmatics and second language acquisition. In R. B. Kaplan (Ed.), *Oxford handbook of applied linguistics* (pp. 182–192). Oxford: Oxford University Press.
3. Bardovi-Harlig, K. (2011). Exploring the pragmatics of interlanguage pragmatics: Definition by design. In A. Trosborg (Ed.), *Handbook of Pragmatics: Pragmatics across languages and cultures* (pp. 219–260). Berlin: Mouton de Gruyter.
4. Bepalova, S. (2003). *Kommunikativno-prakticheskaya organizatsiya obucheniye inostrannim yazikam: Avtoref. diss.... ped. fanlar. nomz. Saransk*.
5. Bouton, L. (1994). Conversational implicature in the second language: Learned slowly when not deliberately taught. *Journal of Pragmatics*, 22, 157–167.
6. Celce-Murcia, M. (2007). Rethinking the role of communicative competence in language teaching. In E. A. Soler & M. P. Safont Jordà (Eds.), *Intercultural language use and language learning* (pp. 48–49). Springer.
7. Ishihara, N., & Cohen, A. (2022). *Teaching and learning pragmatics: Where language and culture meet*. New York, NY: Routledge.
8. Jalolov, J. J., Makhkamova, G. T., & Ashurov, S. (2015). *English language teaching methodology*. Tashkent: Fan va texnologiya.
9. Kasper, G., & Rose, K. (2002). *Pragmatic development in a second language*. Oxford, UK: Blackwell.
10. Kim, Y., & Taguchi, N. (2015). Promoting task-based pragmatics instruction in EFL classroom context: The role of task complexity. *Modern Language Journal*, 99, 656–677.
11. O'Keeffe, A., Clancy, B., & Adolphs, S. (2011). *Introducing pragmatics in use*. London, England: Routledge.
12. "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirishni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora tadbirlari to'g'risida"gi 2021 yil PQ–5117–son qarori.
13. Purpura, J. (2004). *Assessing grammar*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
14. Robinson, P. (2011). Task-based language learning: A review of issues. *Language Learning*, 61, 1–36.
15. Savignon, S. J. (2002). Communicative language teaching: Linguistic theory and classroom practice. In S. J. Savignon (Ed.), *Interpreting communicative language teaching: Contexts and concerns in teacher education* (pp. 1–27). New Haven, CT: Yale University Press.

16. Taguchi, N. (Ed.). (2019). The Routledge handbook of SLA and pragmatics. New York, NY: Routledge.
17. Usó-Juan, E., & Ruiz-Madrid, M. N. (Eds.). (2007). Pedagogical reflections on learning languages in instructed settings. Cambridge, England: Cambridge Scholars Press.
18. Zolotov, P. Y. (2020). Metodika formirovaniya pragmaticheskoy kompetensii studentov na osnove korpusnix texnologiy: Avtoref. diss.... ped. kand. nauk. Tambov.
19. <https://carla.umn.edu/speechacts/index.html>
20. <https://teachingpragmatics.com/>